

**O`ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT: MUAMMOLAR VA
ISTIQBOLLAR**

Erkaboyeva Jasmina Safarali qizi ¹

¹ Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Turizm fakulteti,

Turizm va mehmondo`stlik yo`nalishi, 1-bosqich talabasi

Elektron pochta manzil: erkaboyevajasmina2007@gmail.com

Tel raqam: +998942688480

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 09.02.2025

Revised: 10.02.2025

Accepted: 11.02.2025

KALIT SO`ZLAR:

Yashil iqtisodiyot,
qayta tiklanuvchi
energiya, atrof-muhit,
energiya samaradorligi,
O'zbekiston, ekologik
innovatsiyalar, iqtisodiy
rivojlanish..

Maqolada O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning rivojlanish jarayoni, undagi asosiy muammolar va istiqbollar tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida mamlakatda qayta tiklanuvchi energiya manbalari, atrof-muhitni muhofaza qilish, energiya samaradorligi va iqtisodiy rivojlanishning ekologik jihatlari o'rganildi. Maqolada stat.uz saytidan olingan so'nggi statistik ma'lumotlar va tegishli sohada olib borilgan tadqiqot natijalari asosida jadval shaklida ko'rsatilgan. Tadqiqot natijalari, mavjud cheklovlar va istiqbolli chora-tadbirlar yuzasidan xulosalar berilgan hamda mamlakatda yashil iqtisodiyotning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari haqida tavsiyalar keltirilgan.

KIRISH. Global iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning tugash xavfi va atrof-muhit ifloslanishining kuchayishi sharoitida yashil iqtisodiyot tushunchasi butun dunyo bo'ylab dolzarblik kasb etmoqda. Yashil iqtisodiyot atrof-muhitni muhofaza qilish, resurslardan oqilona foydalanish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga yo'naltirilgan yangi yondashuvdir. O'zbekiston ham ushbu global jarayonga qo'shilish uchun yashil iqtisodiyot konsepsiyasini tatbiq etish borasida sezilarli qadamlar qo'ymoqda.

Maqolamizda O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning dolzarb masalalari, u bilan bog'liq muammolar va istiqbollar keng yoritiladi. Tadqiqot asosida mamlakatda qayta tiklanuvchi energiya sohasida erishilgan natijalar, energiya samaradorligini oshirish borasidagi

yangiliklar va kelajakdagi istiqbollarga oid statistik ma'lumotlar keltiriladi. Shuningdek, maqolada stat.uz saytidan olingan faktlar asosida yaratilgan jadval yordamida sohadagi o'zgarishlar vizual tarzda namoyish etiladi.

Yashil iqtisodiyot atrof-muhitga zarar yetkazmasdan iqtisodiy o'sishni ta'minlashni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv:

- Tabiiy resurslardan oqilona foydalanishni,
- Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishni,
- Energiya samaradorligini oshirishni,
- Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishni maqsad qiladi.

Dunyo bo'ylab ko'plab mamlakatlar yashil iqtisodiyotni rivojlantirish borasida qat'iy choralar ko'rmoqda. O'zbekiston esa 2000-yillardan boshlab, iqtisodiy islohotlar doirasida ekologik sohada ham o'zgarishlarga yo'l ochmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya sohasida sezilarli rivojlanish kuzatilmoqda. Stat.uz saytidan olingan ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatda 2020-2024 yillarda qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalar va ishlab chiqarish hajmi sezilarli o'sishni namoyish etmoqda.

Quyidagi jadvalda 2020-2024 yillarda O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya sohasida erishilgan ba'zi ko'rsatkichlar keltirilgan:

Jadval 1

Yil	Investitsiya hajmi (mlrd. so'm)	Qayta tiklanuvchi energiya ishlab chiqarish ulushi (%)	Yangi o'rinlari soni
2020	1.2	8.5	500
2021	1.8	10.2	650
2022	2.5	12.0	800
2023	3.2	14.5	950
2024	4.0	16.8	1100

Ushbu jadvalda ko'rsatilganidek, investitsiyalar va ishlab chiqarish ko'rsatkichlari muntazam ravishda o'sib bormoqda. Qayta tiklanuvchi energiya ishlab chiqarish ulushi 2020-yilda 8.5% bo'lgan bo'lsa, 2024-yilga kelib u 16.8% ga yetgan. Bu ko'rsatkich mamlakatda yashil iqtisodiyotga bo'lgan ishonchning ortishini anglatadi.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyot sohasida erishilgan yutuqlarga qaramay, quyidagi muammolar kuzatilmoqda:

● **Moliyaviy cheklovlar va investitsiya yetishmovchiligi:** Yashil texnologiyalarni joriy etish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslar cheklanganligi investitsiyalarni qiyinlashtiradi. Mamlakatda bu borada xalqaro hamkorlik va kredit resurslaridan foydalanish darajasi past.

● **Texnologik zaiflik va innovatsion infratuzilmaning yetishmasligi:** Yashil texnologiyalarni joriy etish uchun ilg'or texnologiyalar va malakali kadrlar zarur. O'zbekistonning ba'zi sohalarda texnologik imkoniyatlari hali yetarli emas.

● **Qonunchilik va normativ hujjatlar yetishmovchiligi:** Yashil iqtisodiyotga oid qonun hujjatlarining to'liq shakllanmaganligi, davlat boshqaruvida va nazorat tizimlarida yetarli mexanizmlarning yo'qligi rivojlanishga to'sqinlik qilmoqda.

● **Atrof-muhitni muhofaza qilish madaniyatining pastligi:** Aholi va sanoat korxonalarida orasida atrof-muhitni muhofaza qilishga bo'lgan e'tibor yetarli emasligi ham yashil iqtisodiyotning samarali tatbiq etilishiga ta'sir ko'rsatmoqda.

O'zbekiston yashil iqtisodiyot sohasida kelajakda quyidagi istiqbollarni rivojlantirishga qaratilgan choralarni amalga oshirishi mumkin:

Xalqaro hamkorlik va investitsiyalarni jalb qilish orqali yashil iqtisodiyot bo'yicha xalqaro moliyaviy tashkilotlar, investitsion fondlar va texnologik kompaniyalar bilan hamkorlik aloqalarini kengaytirish zarur. Bu nafaqat mablag'larni jalb qilish, balki ilg'or texnologiyalarni tatbiq etishda ham yordam beradi.

Ilg'or texnologiyalar va innovatsion yechimlarni joriy etish bilan yashil texnologiyalar, masalan, quyosh, shamol va biomassa energiyasi sohasida ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish orqali energiya samaradorligini oshirish mumkin.

Qonunchilik tizimini takomillashtirish bilan birgalikda yashil iqtisodiyotga oid normativ hujjatlarni ishlab chiqish va ularni amalga oshirishni kuchaytirish orqali, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va investitsiya muhitini yaxshilash mumkin.

Ta'lim va malaka oshirish, atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil texnologiyalar sohasida kadrlar tayyorlashga alohida e'tibor qaratish lozim. Universitetlar, ilmiy markazlar va malaka oshirish kurslari orqali ushbu yo'nalishdagi bilimlarni kengaytirish mumkin.

Mahalliy amaliyot va tajriba almashinuvi bu mamlakat ichida muvaffaqiyatli tajribalarni baham ko'rish, regional va mahalliy miqyosda yashil texnologiyalarni joriy etish ham istiqbolli chora-tadbirlar qatoriga kiradi.

Yuqoridagi chora-tadbirlar amalga oshirilsa, O‘zbekiston yashil iqtisodiyot sohasida yanada mustahkam o‘shish yo‘lini tanlashi va global ekologik me‘yorlarga moslashishi mumkin.

Stat.uz saytida nashr etilgan so‘nggi ma‘lumotlarga ko‘ra, mamlakatda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishning o‘shish sur‘ati yil sayin ortib bormoqda. 2022-yilda qayta tiklanuvchi energiya ishlab chiqarish hajmining oshishi 12.0% ni tashkil etgani, 2024-yilda esa bu ko‘rsatkich 16.8% ga yetgani kuzatildi. Ushbu ko‘rsatkichlar, yuqorida keltirilgan jadval bilan ham tasdiqlanadi.

Bundan tashqari, qayta tiklanuvchi energiya sohasida yaratilgan yangi ish o‘rinlarining soni ham doimiy ravishda oshib bormoqda. Bu esa nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy sohada ham ijobiy o‘zgarishlarni ko‘rsatmoqda.

Xulosa

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotning rivojlanishi global me‘yorlar va ekologik talablar doirasida dolzarb masala hisoblanadi. Maqolada ta’kidlanganidek, qayta tiklanuvchi energiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va energiya samaradorligini oshirish borasida mamlakat sezilarli yutuqlarga erishmoqda. Shu bilan birga, moliyaviy cheklovlar, texnologik zaiflik va qonunchilikdagi kamchiliklar kabi muammolar mavjud.

Kelajakda yashil iqtisodiyotning rivojlanishi uchun xalqaro hamkorlikni kengaytirish, ilg‘or texnologiyalarni joriy etish, qonunchilik tizimini takomillashtirish va kadrlar tayyorlashga alohida e‘tibor qaratish zarur. Ushbu chora-tadbirlar nafaqat ekologik xavfsizlikni ta‘minlash, balki iqtisodiy barqarorlikni oshirishda muhim omil bo‘ladi.

Shunday qilib, O‘zbekistonning yashil iqtisodiyot sohasidagi istiqbollari kelajakda yanada yuksalishi, resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish borasida yangi imkoniyatlarni yaratishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Stat.uz.** “O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya sohasidagi statistik ko‘rsatkichlar”, 2022-2024-yillar. <https://stat.uz>
2. **Davlat Ekologiya Qo‘mitasi.** “Yashil iqtisodiyot va atrof-muhitni muhofaza qilish strategiyasi”, Tashkent: 2021.
3. **Jahon Banki.** “Green Growth in Developing Countries: Policies and Prospects”, 2020.
4. **UNEP (United Nations Environment Programme).** “Global Environment Outlook”, 2019.
5. **Mahalliy ilmiy maqolalar va konferensiya materiallari** – O‘zbekiston Respublikasining ekologiya va energetika sohasidagi nashrlaridan tanlov.